

Bírálat

Venczel Márton

Új fosszilis Lissamphibia, Squamata és Archosauria taxonok a Kárpát-medencéből és azok rendszertani, állatföldrajzi és környezeti értékelése

című MTA doktori értekezéséről

Venczel Márton nagyon szép kiállítású, 110 oldalas és 40 ábrát tartalmazó munkája a Szerző gazdag életművéből a Kárpát-medence több mint 50 gerinces őslénytani lelőhelyéről származó leletanyag vizsgálatának eredményeit összegzi, különös tekintettel az általa és munkatársaival közösen leírt új, a disszertáció címében felsorolt kétélű és hüllő taxonokra. A kutatások a késő kréta (santoni-maastrichti) és korai pleisztocén közötti időintervallumra terjedtek ki és főként a szerző és munkatársai által feltárt lelőhelyek gerinces anyagaira támaszkodtak, amihez társult több esetben a feldolgozatlan gyűjteményi anyagok átvizsgálása.

A munka fontosabb célkitűzései az alábbiak voltak: 1) a Kárpát-medencéből a szerző és munkatársai által leírt új, a disszertáció címében részletezett rendszertani egységekhez tartozó taxonok szisztematikai, taxonómiai és filogenetikai értékelése, 2) a felfedezett taxonok ősellőhelyrajzi kapcsolatainak feltárása, és 3) az őskörnyezeti adatok tükrében a fauna változások lehetséges okainak megállapítása.

1. A disszertáció felépítése

A mű 10 számozott fejezetre tagolódik, melyek átgondoltan és logikusan épülnek egymásra.

Az 1., „Bevezetés” címűben a szerző röviden összefoglalja munkája előzményeit és kijelöli a fentiekben már részletezett legfontosabb célkitűzéseit.

A 2., „Új taxonokat szolgáltató lelőhelyek” c. fejezetben megkapjuk azokat a legfontosabb ismereteket, melyek a tárgyalt lelőhelyek kutatástörténetére, földtani felépítésére, korábról ismert ősmaradványtartalmára, korára és őskörnyezeti jellemzőire vonatkoznak.

A 3., „Anyag és módszerek” c. fejezetben szerző felsorolja az általa alkalmazott hagyományos és újszerű technikákat, illetve feldolgozási módokat, külön kitérve az egyes csoportok esetében alkalmazott speciális módszerekre.

A disszertáció legterjedelmesebb 4., „Vizsgált taxonok a Kárpát-medencéből” c. fejezetében szerző egyrészt leírja, másrészt részletesen diszkutálja az általa önállóan vagy munkatársai

közreműködésével leírt új taxonokat, illetve egyetlen esetben [(Palaeobatrachus langhae (Fejérváry, 1917)] gyökeresen revideál egy régebben leírt taxont, és a leírásokat gazdag ábraanyaggal is illusztrálja. A leírások részletesek, teljes értékűek, tartalmazzák a szinonimlistákat és a diagnózist is. Erre alapozva tud szerző részletes diszkussziót építeni, amiben nemcsak az adott taxon életmódját tárgyalja, de esetenként kitér a rendszertani besorolás és a filogenetikai helyzet indoklására is, szükség esetén kladsztikai elemzés segítségével. Ebben a fejezetben szerző teljes mértékben eleget tesz első célkitűzésének.

Az 5., „Kétéltű és hüllő faunák változásai a Kárpát-medencében, ősszállatföldrajzi kapcsolatok őskörnyezeti értékelés” c. fejezet a mű szintézise, melyben szerző koronként értékeli az általa vizsgált faunák, többször filogenetikai alapú paleobiogeográfiai kapcsolatait, és lelőhelyeik paleoökológiai jellemzőit. Következtetéseit minden esetben tágabb kontextusban is értelmezi a meglévő földtani, szedimentológiai, paleoklimatológiai és egyéb őslénytani anyag figyelembevételével. Ebben a fejezetben szerző teljesíti a Bevezetőben megfogalmazott második és harmadik célkitűzését.

A 6., „Összefoglalás” c. magyar nyelvű, és a 9., „English abstract” c. angol nyelvű, tartalmilag lényegében megegyező fejezetekben szerző három-három oldalon, rendkívül tömören és összefogottan summázza a 4. és 5. fejezetben részletesen kifejtett eredményeit.

A 7., „A kutatások távlati irányai” c. fejezetben szerző röviden felsorolja a tématerület megoldásra váró feladatait.

A több mint egy oldal terjedelmű „Köszönetnyilvánítás” (8. fejezet) és a 13 oldal terjedelmű „Irodalomjegyzék” (10. fejezet) jelzik, hogy egy ilyen volumenű munka milyen széleskörű együttműködés keretében, illetve, hogy mekkora háttérismeret birtokában valósulhatott meg.

2. Tartalmi értékelés

Venczel Márton az őslénytan egyik nagyon speciális területén dolgozik és publikál intenzíven már több mint 30 éve. Elért eredményeinek direkt tartalmi értékeléséhez a bírálónak is – legalábbis részben – hasonló tudással kéne rendelkeznie, hiszen nagyon sokszor „az ördög a részletekben lakozik”. Jelen bírálat elkészítőjének ez a tudás nem áll rendelkezésére, hiszen az őslénytan egy teljesen másik szakterületén működik. Ezért a tartalmi értékelést csak indirekt módon, munkássága tudományos visszhangja révén tudom megtenni.

Az MTMT-ben rendelkezésre álló adatok szerint Venczel Mártonnak 78 tudományos közleménye, melyekből 53 WoS/Scopus referált, illetve 34 egy- vagy első szerzős. Összes

idézettsége 1278, melyekből 1132 WoS/Scopus referált, illetve 947 független idézete van. Hirsch-indexe 20, független idézetekből saját magam által számolva 18.

Ezen adatok alapján megállapítható, hogy – figyelembe véve nagyon speciális szakterületét is – Venczel Márton nemzetközi mércével is kiemelkedőt alkotott és alkot.

3. Forma és stílus

A benyújtott disszertáció formai szempontból kifogástalan, semmilyen hibát nem találtam benne. Ezen túl a mű kiállítása is nagyon tetszetős, hűen tükrözi a szerző gondos munkáját. Helyesírási szempontból sem találtam benne akár csak egy elütést is. A dolgozat nem kifejezetten olvasmányos, de erről aligha a szerző tehet, hiszen a téma természeténél fogva rengeteg taxonnevet és szakkifejezést kellett használnia, melyeket csak a szakterület specialistái használnak rendszeresen, és ők sem feltétlenül magyarul. Viszont külön ki kell emelnem, hogy annak ellenére, hogy a disszertáció alapanyagául szolgáló publikációk túlnyomó többsége angol nyelvű, a doktori műben sehol sem éreztem fordítás okozta magyartalanságot.

4. A tézisek

A benyújtott tézisfüzetben Venczel Márton 13 tézispontot állított fel, melyekben az ő és munkatársai által elkülönített új taxonok morfológiai jellegzetességeit és kladisztikai alapon kimutatható filogenetikai összefüggéseit, illetve az ezekből az életmódjukra és őszállatföldrajzi jelentőségükre levonható új következtetéseket részletezi. **Valamennyi tézist új tudományos eredménynek ismerem el.**

5. Összegzés

Venczel Márton disszertációja nemzetközi mércével mérve is kiemelkedő kutatói pályájának színvonalas és meggyőző összefoglalása, s ennek alapján **a disszertáció nyilvános védeésre bocsátását, majd ezt követően az MTA doktora cím odaítélését mindenképpen támogatom.**

Miskolc, 2024. május 17.

Dr. Less György

MTA doktora